

Kent de Vlaamse arbeidsmarkt een sterke kwalitatieve mismatch?

De Vlaamse arbeidsmarkt wordt geconfronteerd met een toenemende krapte (zie **Theunissen, Vansteenkiste, & Sels, 2018; Vanderbiesen, Vansteenkiste, & Sels, 2018**). De vraag naar werknemers neemt toe, terwijl het aanbod van arbeidskrachten onder druk staat. Louter kwantitatief bekeken is de mismatch tussen vraag en aanbod op de Vlaamse arbeidsmarkt zo aan het oplopen. Naast deze kwantitatieve mismatch is het ook relevant om de evolutie in de kwalitatieve mismatch na te gaan. Indien het verschil in profiel tussen vraag en aanbod eveneens zou toegenomen zijn, wordt de totale mismatch op de Vlaamse arbeidsmarkt immers nog groter. In deze Werk.Focus zoomen we in op de opleidingsmismatch als indicator van kwalitatieve mismatch. We vergelijken de recente evolutie en positie van Vlaanderen op vlak van opleidingsmismatch met de andere gewesten en EU-15.

Aan de hand van de opleidingsmismatch kunnen we nagaan in hoeverre het gevraagde opleidingsniveau op de arbeidsmarkt afwijkt van het aangeboden opleidingsniveau. We vergelijken het opleidingsniveau van loontrekkenden (een indicator van de arbeidsvraag) met dat van werkzoekenden (een indicator van het arbeidsaanbod). We onderscheiden daarbij drie opleidingsniveaus: laaggeschoolden (geen eindexamen secundair onderwijs), middengeschoolden (eindexamen secundair onderwijs) en hogeschoolden (eindexamen hoger onderwijs). Per opleidingsniveau vergelijken we de aandelen bij loontrekkenden en werklozen met elkaar. De absolute verschillen in de aandelen per opleidingsniveau tellen we vervolgens samen om tot een globale maat van onevenwicht in de gevraagde en aangeboden opleidingsniveaus te komen. Een hogere ratio komt overeen met een groter onevenwicht of mismatch.

Opleidingsmismatch =

$$\frac{1}{2} \sum_{i=1-3} ABS \left(\frac{L_i}{L} - \frac{W_i}{W} \right)$$

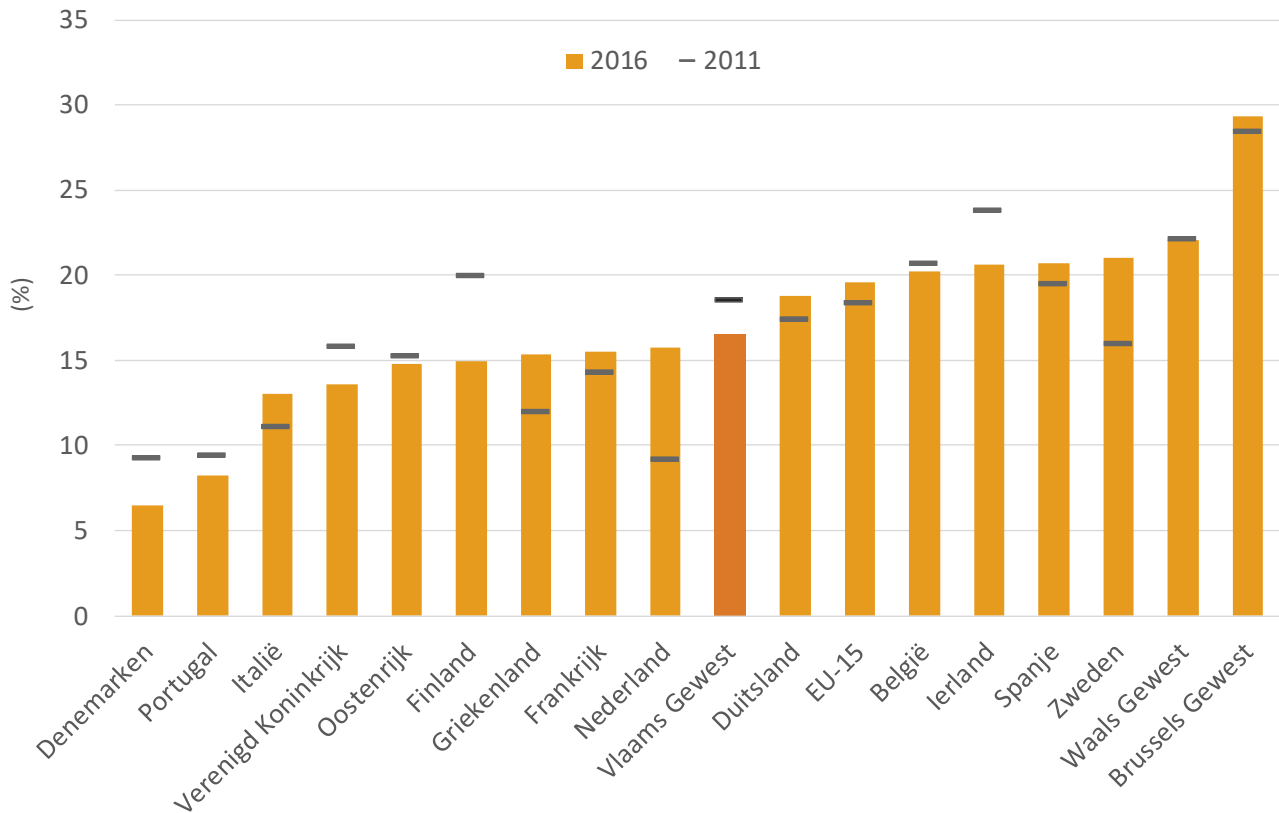
met	ABS	= absolute waarde
	i_1-i_3	= opleidingsniveau; resp. laaggeschoold (i_1), middengeschoold (i_2) en hogeschoold (i_3)
	L_i/L	= aandeel loontrekkenden met opleidingsniveau 'i'
	W_i/W	= aandeel werklozen met opleidingsniveau 'i'

Vlaanderen tegenover de andere gewesten en EU-15

In figuur 1 vergelijken we de opleidingsmismatch tussen Vlaanderen, de overige Belgische gewesten en de EU-15 landen in 2011 en 2016. Uit figuur 1 leiden we af dat de opleidingsmismatch in Vlaanderen minder uitgesproken is dan in de overige gewesten. Bovendien kende het Vlaamse Gewest een daling in opleidingsmismatch tussen 2011 en 2016, terwijl in de andere gewesten de mismatch toenam (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) of stabiliseerde (Waals Gewest). De gewesten zijn zo op het gebied van opleidingsmismatch wat verder uit elkaar gegroeid.

In Europees perspectief heeft Vlaanderen anno 2016 een lagere opleidingsmismatch dan het EU-15 gemiddelde. Anderzijds kent Vlaanderen een hogere mismatch dan buurlanden Nederland en Frankrijk, maar een lagere mismatch dan Duitsland. De opleidingsmismatch is tussen 2011 en 2016 echter toegenomen in de EU-15 en in de buurlanden, terwijl Vlaanderen een afname kende. Op die manier komen het Vlaamse Gewest en Nederland dicht bij elkaar te liggen. Toch is het onevenwicht in opleidingsniveau tussen vraag en aanbod in Vlaanderen dubbel zo hoog als in Denemarken, het land met de laagste opleidingsmismatch.

Figuur 1. Opleidingsmismatch vraag en aanbod (20- tot 64-jarigen) in de Belgische gewesten en de EU-15 (2011-2016)

Noot: EU-15 zonder Luxemburg, wegens te kleine steekproefaantallen

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

Wat veroorzaakt de opleidingsmismatch?

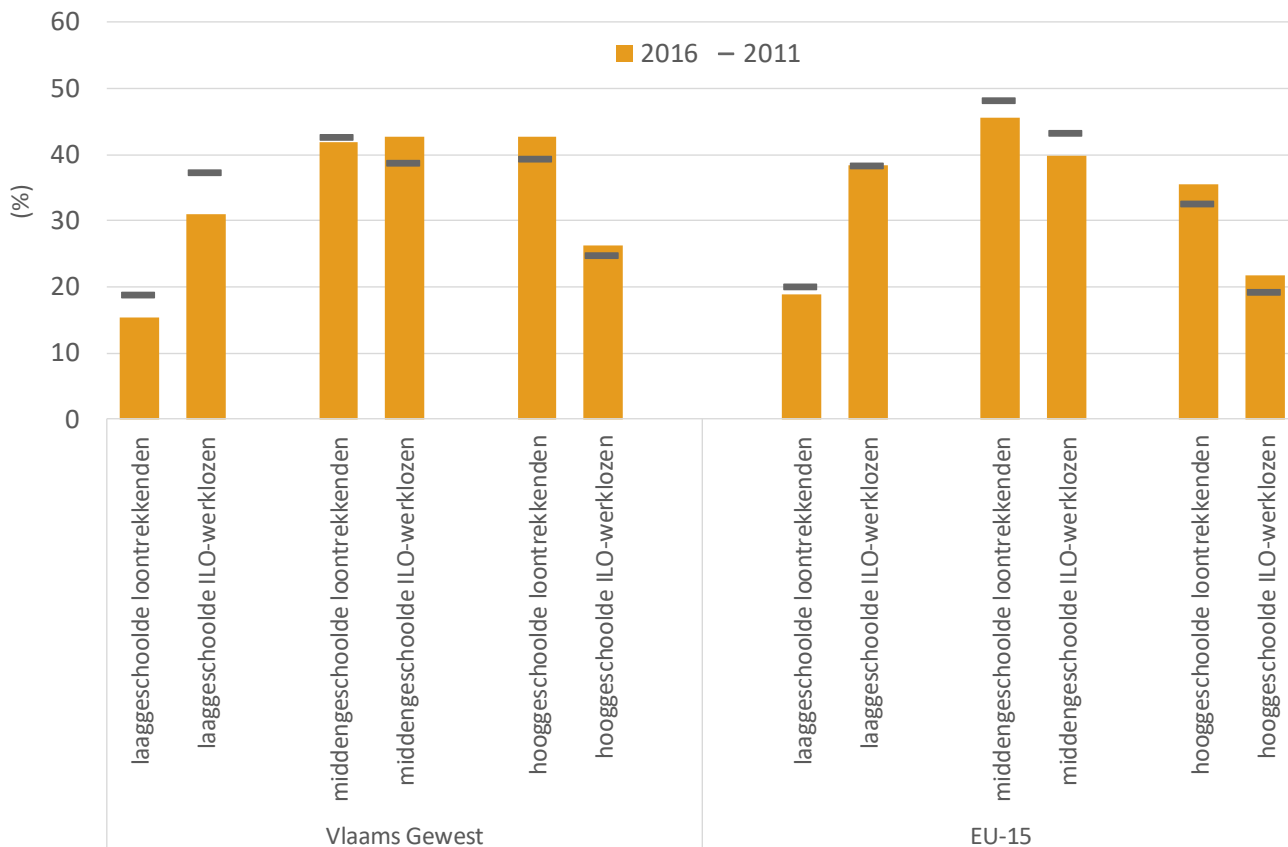
Figuur 2 toont aan dat de opleidingsmismatch in het Vlaamse Gewest veroorzaakt wordt door twee onevenwichten in vraag en aanbod. Enerzijds wordt de nood aan hooggeschoolde arbeid (de arbeidsvraag) niet beantwoord door het opleidingsprofiel van de bestaande werklozenpopulatie (het arbeidsaanbod). Anderzijds is er bij de werklozenpopulatie een overschot aan laaggeschoolde profielen, die in mindere mate gevraagd worden op de arbeidsmarkt. Zo is er in Vlaanderen in 2016 een beduidend lager percentage hooggeschoolde werklozen (26,2%) vergeleken met het percentage bij de loontrekkenden (42,7%). Het aandeel laaggeschoolde werklozen (31,0%) is daarentegen dubbel zo groot als het aandeel laaggeschoolden bij de loontrekkenden (15,4%).

Deze twee patronen komen met variërende sterkte ook steeds terug in de andere gewesten en landen. Daarnaast kunnen we uit figuur 2 opmaken dat de daling van de opleidingsmismatch in het Vlaamse Gewest voortkomt uit een sterkere afname gedurende de afgelopen vijf jaar in het aandeel laaggeschoolde ILO-werklozen (-6,0 ppt), tegenover een minder uitgesproken afname van laaggeschoolde loontrekkenden (-3,2 ppt). De afstand tussen

aanbod en vraag van laaggeschoolden is dus afgenomen. Hoewel de vraag naar en het aanbod van middengeschoolden dicht bij elkaar liggen, zien we dat er daar de afgelopen vijf jaar een wissel is opgetreden van een licht tekort naar een licht overschot aan middengeschoolden. De positie van de middengeschoolden op de Vlaamse arbeidsmarkt is zo meer onder druk komen te staan.

Ook in de EU-15 wordt de nood aan hooggeschoolde arbeid niet beantwoord door het opleidingsprofiel van de bestaande werklozenpopulatie en is er een overschot aan laaggeschoolde profielen bij de werklozenpopulatie. Daarnaast kent de EU-15 gemiddeld een iets hogere nood aan middengeschoolde arbeid dan er aanbod van is. Dat gemiddelde verbergt echter een grote verscheidenheid op het niveau van de landen, waar er soms een licht onderdan wel overaanbod van middengeschoolden bestaat. Bij middengeschoolden is er dus, in tegenstelling tot bij laag- en hooggeschoolden, voor de landen van de EU-15 (voorlopig) geen eenduidige richting in de opleidingsmismatch tussen vraag en aanbod te onderkennen. De mismatch bij middengeschoolden is anno 2016 wel nog steeds minder uitgesproken dan bij de andere scholingsniveaus.

Figuur 2. Aandeel loontrekkenden en ILO-werklozen (20- tot 64-jarigen) naar opleidingsniveau in het Vlaamse Gewest en de EU-15 (2011-2016)

Noot: EU-15 zonder Luxemburg, wegens te kleine steekproefaantallen

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

Besluit

In tegenstelling tot de kwantitatieve mismatch die de afgelopen jaren een duidelijke toename kende op de Vlaamse arbeidsmarkt (bv. [Vanderbiesen, Vansteenkiste, & Sels, 2018](#)), blijkt uit deze analyse dat de kwalitatieve mismatch de voorbije jaren is afgenomen. Kwalitatieve mismatch benaderden we via de opleidingsmismatch, die een indicatie geeft van hoe het gevraagde opleidingsniveau op de arbeidsmarkt is afgestemd op het aangeboden opleidingsniveau. De Vlaamse opleidingsmismatch is de voorbije jaren kleiner geworden doordat het aandeel laaggeschoolde werklozen (de aanbodzijde) een meer uitgesproken daling kende dan het aandeel laaggeschoolde loontrekkenden (de vraagzijde).

Hoewel de opleidingsmismatch ons een globaal inzicht geeft in de kwalitatieve mismatch op de arbeidsmarkt, is het geen perfecte indicator. Een nadeel aan de berekening van een globale index van opleidingsmismatch is dat het profiel van de loontrekkenden die nu aan het werk zijn (dit is de arbeidsmarktvrage in het verleden) slechts een ruwe indicator is van de huidige arbeidsmarktvrage.

Beide stemmen niet noodzakelijk helemaal overeen. De opleidingsmismatch geeft eveneens geen informatie over mismatches op het niveau van specifieke studierichtingen of competenties. Eerder onderzoek op basis van de Adult Skill Survey (PIAAC) slaagde er wel in om vraag en aanbod van arbeid te vergelijken op basis van basiscompetenties ([Vansteenkiste, Verbruggen, Forrier, & Sels, 2014](#)). Maar de inzichten bleven beperkt tot de drie basiscompetenties vervat in de databron (geletterdheid, gecijferdheid en probleemoplossend vermogen in een technologierijke omgeving) voor het jaar 2014. Om de kwalitatieve mismatch op de arbeidsmarkt verfijnder te kunnen analyseren, is het nodig om in te zetten op de ontwikkeling van indicatoren die de mismatch in competenties tussen vraag ((recent aangeworven) loontrekkenden, of aangeboden vacatures) en aanbod (werkzoekenden) in kaart brengen. Als Steunpunt Werk willen we dit helpen ondersteunen.

Katleen Pasgang
Sarah Vansteenkiste
Luc Sels
Steunpunt Werk

STEUNPUNT WERK

Naamsestraat 61 bus 3551, 3000 Leuven

steunpuntwerk@kuleuven.be | +32 016 32 32 39

www.steunpuntwerk.be | twitter: [@SteunpuntWerk](https://twitter.com/SteunpuntWerk)

Het STEUNPUNT WERK is een universitair kenniscentrum dat arbeidsmarktinformatie verspreidt en het Vlaams arbeidsmarktbeleid ondersteunt.